

УДК: 37.018

Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Кременчук

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СИСТЕМИ ОСВІТИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Робота присвячена виявленню взаємозв'язків системи освіти та інформаційного суспільства та прогнозовано реакції системи освіти на виклики сучасного інформаційного суспільства. Охарактеризовано сучасний стан розвитку суспільства; доведено, що в інформаційному суспільстві сфера освіти повинна випереджати інформатизацію інших галузей людської діяльності. Виявлено основні параметри інформаційного суспільства та його сутність; акцентовано увагу на тому, що сучасні глобалізаційні процеси вимагають розвитку спільноти знань. Виділено пріоритетні напрями модернізації системи освіти в умовах інформаційного суспільства. Виокремлено виклики інформаційного суспільства системі освіти; виявлені зміст викликів інформаційного суспільства та реакції системи освіти на них; акцентовано увагу на загрозах інформаційного суспільства освіті.

Ключові слова: інформаційне суспільство, освіта, виклики інформаційного суспільства, реакції системи освіти.

Т. Б. Поясок, Е. И. Беспарточная

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского, Кременчуг

ВЗАИМОСВЯЗЬ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ И ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Робота посвящена выявлению взаимосвязей системы образования и информационного общества, спрогнозированы реакции системы образования на вызовы современного информационного общества. Охарактеризовано современное состояние развития общества; доказано, что в информационном обществе сфера образования должна опережать информатизацию других областей человеческой деятельности. Выявлены основные параметры информационного общества и его сущность; акцентировано внимание на том, что современные глобализационные процессы требуют развития общества знаний. Выделены приоритетные направления модернизации системы образования в условиях информационного общества. Выделены вызовы информационного общества системе образования; выявлены содержание вызовов информационного общества и реакции системы образования на них; акцентировано внимание на угрозах информационного общества образованию.

Ключевые слова: информационное общество, образование, вызовы информационного общества, реакции системы образования.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Нові способи розповсюдження інформації викликають необхідність формування у системі освіти моральних, інтелектуальних, дидактичних принципів і норм її створення, подачі та розповсюдження. Проблема якості і надійності інформації у системі освіти повинна забезпечуватись новими педагогічними і ціннісно-моральними постулатами, які знаходяться у стадії становлення.

Сучасне суспільство - це суспільство глобальної комунікації, в якому управління під час використання інформаційно-комунікаційних технологій стає відкритим і динамічним, з розвиненим оперативним зворотним зв'язком і зменшеним часом на узгодження та прийняття управлінських рішень, тому його називають інформаційним.

В інформаційному суспільстві сфера освіти повинна випереджати інформатизацію інших галузей людської діяльності, оскільки знання та навички, отримані у процесі освіти, є

основою всіх видів діяльності людини, визначають їх спрямованість, темпи розвитку і корисність. Тому за ступенем інформатизації освіти можна судити про масштаби інформатизації всього суспільства. Таким чином, інформатизація освіти є своєрідним критерієм рівня розвитку того чи іншого суспільства, співдружності або держави.

Проблему інформаційного суспільства досліджували як вітчизняні (Р. Авдєєв, Н. Васильєва, В. Вітковській, С. Ганаба, М. Жук, В. Куцепал та ін.), так і зарубіжні (Д. Белл, Дж. Мартін, Р. Даредоф, С. Нор, М. Кастельс, Є. Тофлер, З. Бжезинський та ін.) науковці.

Сучасний стан суспільного розвитку людства дослідники кваліфікують як перехід від цінностей та пріоритетів індустріального суспільства до інформаційного, основним ресурсом якого є освітній капітал. Якщо в індустріальному суспільстві пріоритетним визначалося виробництво матеріальних благ, то в інформаційному – це продукування інформації [1].

Серед основних параметрів інформаційного суспільства Є. А. Роговський виділяє наступні:

- доступність інформаційних ресурсів, необхідних для професійної діяльності чи в особистих цілях, які кожен член суспільства, група осіб, організація чи заклад можуть отримати у будь-який час;

- доступність сучасних інформаційних технологій і засобів зв'язку;

- створення розвинутої інформаційної структури, яка дозволяє постійно оновлювати інформаційні ресурси у кількостях, необхідних для вирішення задач соціального, економічного і науково-технічного розвитку [2].

С. Куцепал вважає, що інформаційне суспільство – це суспільство нового типу, яке формується у результаті нової соціальної революції, стрімкого розвитку та конвергенції інформаційних і комунікаційних технологій; головною умовою благополуччя держави і кожної людини стають знання, отримані завдяки безперешкодному доступу до інформації та вмінню нею користуватись; суспільство, яке сприяє взаємопроникненню культур, а також відкриває кожному співтовариству і кожній людині нові можливості для само ідентифікації [3].

Нинішні світові глобалізаційні процеси відбуваються у час, коли основним ресурсом стає інформація, а фактором, що стимулює чи обмежує розвиток суспільства, – знання [4].

ЮНЕСКО підтримує концепцію множини спільноти знань, а не концепцію глобального інформаційного суспільства, тому що інформаційні потоки, які все зростають, самі по собі є недостатньою умовою для того, щоб зрозуміти її сприятливі можливості для розвитку, які дає знання.

У спільнотах знань отримання і розповсюдження освітніх, наукових і культурних відомостей, збереження свого спадку у цифровій формі, якість навчання і освіти повинні розглядатись як найважливіші задачі. Інформаційні і комунікаційні технології слід розглядати і як освітню дисципліну, і як педагогічні інструменти розвитку ефективних освітніх послуг [5].

Суспільство, яке вступає в "інформаційну еру", набуває цілком певних ознак:

- створення глобального інформаційного простору;

- збільшення ролі інформації і знань;

- збільшення питомої ваги інформаційних технологій;

- створення глобального інформаційного середовища;

- подолання інформаційної нерівності, задоволення людських потреб в інформаційних продуктах та послугах.

Директор Центру статистики Фінляндії Х. Дженанел-Сундстром визначає інформаційне суспільство як суспільство, яке ґрунтується на широкому використанні інформаційних мереж і інформаційних технологій, в якому виробляється велика кількість інформації,

комунікаційних товарів, послуг, і в якому існує розвинута індустрія виробництва різноманітного інформаційного змісту [6].

Метою роботи є виявлення взаємозв'язку системи освіти та інформаційного суспільства і прогнозування її реакції на виклики зазначеного суспільства.

МАТЕРІАЛИ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. У дослідженні інформаційне суспільство XXI ст. – це суспільство глобальної компетентності, основою якого є інформація та інформаційні технології. Воно прийшло на заміну суспільству індустріальному. Це призвело до того, що на сьогодні вища школа знаходиться у деякому перехідному стані, оскільки з об'єктивних причин вона не може, а іноді і не хоче, повністю відмовитися від стандартів і вимог індустріального суспільства, але й не спроможна миттєво відреагувати на виклики інформаційного суспільства. Звичайно, освіта, як будь-яка система, реагує на зовнішні впливи та зміни внутрішнього стану, але при цьому вона має зберігати свою внутрішню структуру, залишатися керованою, а також бути залежною від властивостей її елементів. Науковці виділили пріоритетні напрями модернізації системи освіти в умовах інформаційного суспільства:

Забезпечення державних гарантій доступності та відкритості освіти.

1. Досягнення сучасної якості освіти, яка відповідає потребам країни та світовим стандартам.

2. Формування ефективних нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів використання інформаційних технологій.

3. Підвищення інформаційної культури та професійного рівня педагогічних працівників.

4. Реорганізація системи управління освітою, впровадження інформаційних систем управління в освітню сферу.

М. Жук вводить поняття адекватності інформаційної моделі університету сучасним інформаційним стандартам, що означає інформаційно-технологічну відповідність навчального процесу та організації наукової діяльності сучасному рівню світових досягнень. Використання сучасних джерел інформації підсилює індивідуальні стратегії успішності студентів, стимулює університети до інформаційної презентації власних досягнень, напрямів пошуку партнерів, інформаційного забезпечення навчального процесу шляхом створення університетських інформаційних ресурсів, мереж, кластерів [7].

Розвиток людини та суспільства у країні сприймаються системою освіти як виклики, які можна поділити як наведено на рис. 1.

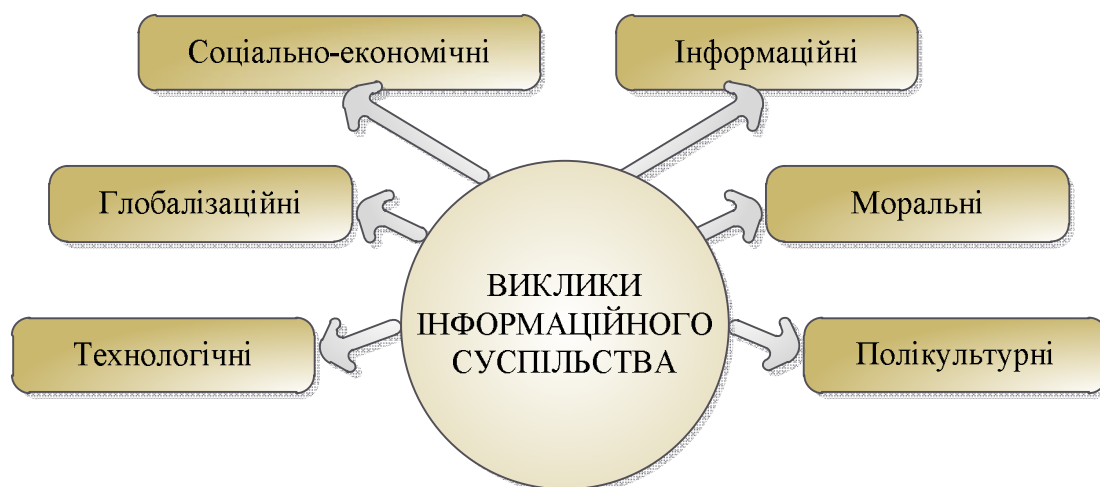

Рисунок 1 – Розподілення викликів інформаційного суспільства

У табл. 1 охарактеризовані реакції системи на ці виклики.

Таблиця 1 – Реакція системи освіти на виклики інформаційного суспільства

Зміст виклику	Реакції системи освіти	Загрози інформаційного суспільства освіти
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>1 Технологічні виклики</i>		
науково-технічний прогрес, розвиток інформаційних технологій	інформатизація освіти і впровадження у навчальний процес інформаційних технологій	поява у молодих людей Інтернет-залежності; дегуманізація освіти
<i>2 Інформаційні виклики</i>		
значне збільшення кількості інформації	можливість більш зваженого вибору інформації завдяки мережі Інтернет	зростання обсягів інформаційного шуму – надлишкової інформації, не відповідної інформаційним потребам користувача
<i>3 Суспільно-політичні виклики</i>		
інформаційна політика держави	прозорість, відкритість, публічність та наявність діалогових стосунків між освітянами і суспільством, прийняття нових законів, які визначають нові пріоритети інформаційної політики у сфері освіти	порушення безпеки комунікацій та інформації, порушення прав інтелектуальної власності, кіберзлочинність
<i>4 Глобалізаційні виклики</i>		
створення загального освітнього та наукового інформаційного простору	інтернаціоналізація, стандартизація знань, формування єдиної системи цінностей, новий рівень відкритості та міжнародної кооперації в освітній сфері	втрата власної ідентичності освітньої системи, національних традицій та стандартів
<i>5 Соціально-економічні виклики</i>		
створення нових професій, нових ринків праці, які тісно пов'язані із застосування інформаційних технологій, нестабільність економіки	реалізація компетентнісного підходу в освіті, що передбачає формування “компетентного фахівця”, конкурентоспроможного на ринку праці	зменшення фінансування освітньої галузі; міграція робочої сили, “витік мізків” з України

Продовження табл. 1.

1	2	3
6 Полікультурні виклики		
інтенсифікація культурних, освітніх та наукових міжнародних зв'язків між вищими навчальними закладами, міжкультурний діалог	створення полікультурного освітнього середовища, усунення міжкультурних бар'єрів, сприяння доброзичливим відносинам між людьми, боротьба проти всіх форм нетолерантності та насильства	недостатня увага політичних еліт до проблематики полікультурності й меншин
7 Моральні виклики		
ідея інформаційного суспільства та глобалізації неминує містити у собі ідеологічний компонент	вибір морально-етичного напрямку подальшого розвитку України	інформація перетворюється на досить ефективну зброю, яка знищує соціокультурні та моральні механізми регуляції людини й суспільства

Такий стан речей – одна із суперечностей між благами, які надаються інформаційними технологіями, та «зонами ризику» інформаційного суспільства.

ВИСНОВКИ. Отже, всезагальний характер інформатизації сучасного суспільства виявляє нові завдання і породжує нові тенденції у розвитку сучасної педагогічної науки. Інформаційне суспільство пред'являє певні виклики сучасній системі: технологічні, інформаційні, глобалізаційні, соціально-економічні, полікультурні та моральні. Система освіти зобов'язана враховувати виклики інформаційного суспільства і своєчасно та адекватно реагувати на них, обов'язково враховуючи загрози інформаційного суспільства освіти, чому сприятиме заміна традиційної площини проблематики дослідження освітнього процесу проблематикою інформаційної діяльності при його здійсненні.

Перспективними напрямками досліджень можуть бути: вимоги до якості освіти в інформаційному суспільстві; неперервна освіта в інформаційному суспільстві; полікультурна освіта в інформаційному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ганаба С. О. Перспективи розвитку освіти в інформаційному суспільстві / С. О. Ганаба // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 45. – С. 78–85.
2. Роговский Е. А. США: информационное общество (Экономика и политика) / Е. А. Роговский. – М. : Международные отношения, 2008. – 24 с.
3. Куцепал С. В. Освіта в інформаційному суспільстві: діалектика традицій та інновацій / С. В. Куцепал // Філософія і політологія у контексті сучасної культури. – Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського університету, 2011. – Вип. 2. – С. 233–238.
4. Сохраняева Т. В. Гуманистические ориентиры развития системы образования / Т. В. Сохраняева // Вестник Московского университета: Сер.7: Философия. – М., 2002. – Вип. 09. – № 5. – С. 93–105.
5. Гутман С. Образование в информационном обществе / С. Гутман ; пер. Л. В. Петровой. – СПб. : Изд-во «Российская национальная библиотека», 2004. – 94 с.

6. Мониторинг информационного общества и общества знаний: статистические данные : Издание ЮНЕСКО для Всемирного саммита по информационному обществу. – СПб. , 2004. – 126 с.

7. Жук М. В. Сучасна українська освіта за умов конкуренції інформаційних потоків / М. В. Жук // Філософія і освіта. 36. наук, праць. Наук.-практ. конф. – Суми: Сумський держ. ун-т, 2005. – С. 114–118.

T. Poiasok, O. Bespartochna

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

RELATIONSHIPS OF EDUCATION SYSTEM AND INFORMATION SOCIETY

Modern society is a society of global communication in which management becomes open and dynamic in using information and communication technology, with advanced operational feedback and reduced time for approval and managerial decision making, that's why it is called information.

The sphere of education in the information society must outpace informatization of other human activities, because knowledge and skills gained in the process of education are the foundation of all human activities, determine their orientation, rate of development and usefulness.

The article is devoted to revealing relationships of the education system and information society and predicted reactions of the education system to the challenges of the modern information society. Current state of society development is characterized; it is proved that in the information society the sphere of education must outpace computerization in other spheres of human activity. The basic parameters of the information society and its essence are revealed; it pays attention to the fact that modern globalization processes require knowledge of the community. Priority areas of modernization of education system in the information society are highlighted. Authors determined challenges of the information society to the education system; the contents of the challenges of the information society and responses of education system to them are revealed; it is focused on threats of the information society for education.

Universal character of informatization of modern society reveals new tasks and creates new trends in development of contemporary pedagogy. Information society presents certain challenges for modern system: technological, information, globalization, socio-economic, moral and multicultural. The education system must take into account the challenges of the information society and respond to them promptly and adequately, also it must consider threats of information society for education and contribute for replacing traditional plane of investigation problems of the educational process to research problems of information activity in its implementation.

Promising directions of researches can be: requirements for the quality of education in the information society; continuous education in the information society; multicultural education in the information society.

Key words: information society, education, challenges of the information society, reactions of the education system.

REFERENCES

1. Hanaba, S.O. (2011) "Education in the informational society", *Gumanitarniy visnik Zaporizhkoï derzhavnoi inzhenernoi akademii* [Humanities Bulletin of Zaporizhzhhe State Engineering Academy], Iss. 45, pp. 78-85. [in Ukrainian]
2. Rohovskyi, E.A. (2008) *SShA: informatsionnoe obshchestvo (Ekonomika i politika)*, Mezhdunarodnye otnosheniya, Moscow, Russia. [in Russian]
3. Kutsepal, S.V. (2011) *Osvita v informatsynomu suspil'stvi: dialektyka tradytsiy ta innovatsiy, Filosofiâ i politologiâ v konteksti suchasnoyi kul'tury* [Philosophy and political science in the context of modern culture], Iss. 2, pp. 233-238. [in Ukrainian]

4. Sokhraniaeva, T.V. (2002) *Gumanisticheskie orientiry razvitiya sistemy obrazovaniya, Vestnik Moskovskogo universiteta: Ser.7: Filosofiya* ["MSU Vestnik" Series 7. Philosophy], Iss. 9, no. 5, pp. 93-105. [in Russian]
5. Guttman, Cynthia (2004) *Obrazovanie v informatsionnom obshchestve* [Education in and for the Information Society], translated by Petrova, L.V., Izd-vo «Rossiyskaya natsional'naya biblioteka», St. Petersburg, Russia. [in Russian]
6. (2004) *Monitoring informatsionnogo obschestva i obschestva znaniy: statisticheskie dannyye: Izdanie YuNESKO dlya Vsemirnogo sammita po informatsionnomu obschestvu*, translated by Petrova, L.V., St. Petersburg, Russia. [in Russian]
7. Zhuk, M.V. (2005) "Modern Ukrainian education in conditions of information streams competition", *Filosofiya i osvita. 36. nauk, prats'. Nauk.-prakt. konf.*, pp. 114–118.

Поясок Тамара Борисівна,

докт.пед.наук, професор,
академік Української академії
акмеологічних наук,
декан факультету права, гуманітарних і
соціальних наук,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук
Полтавської обл., Україна, 39600.
Тел. +38(067) 269-78-96.
E-mail: poyasoktb@mail.ru

Poiasok Tamara Borysivna,

D.Sc. (Ed.), Professor,
Academician of Ukrainian Academy of
Acmeology,
Dean of Faculty of Law, Humanity and Social
sciences,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyy
National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
Poltava Region, Ukraine, 39600.
Tel. +38(067) 269-78-96.
E-mail: poyasoktb@mail.ru

Беспарточна Олена Іванівна,

канд.пед.наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та
філософії,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук
Полтавської обл., Україна, 39600.
Тел. +38(067) 798-05-39.
E-mail: bespartochnay@mail.ru

Bespartochna Olena Ivanivna,

Cand.Sc. (Ed.), Associate Professor,
Associate Professor of Pedagogy and
Philosophy Department,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyy
National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
Poltava Region, Ukraine, 39600.
Tel. +38(067) 798-05-39.
E-mail: bespartochnay@mail.ru

Стаття надійшла 15.12.2014